הארגון העולמי של יהודים
יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

עלון מספר 88 - אוקטובר 2021

תוכן העניינים

1. מפגש סוכות ביער בן שמן
2. הספר: "החיפוש אחר האמת" – קורצ'ין
3. מחתרת תנועות הנוער הציוניות
4. ילידי 1946
5. הודעות שוטפות
6. משלנו: רוני גלבוע

1. מפגש סוכות ביער בן שמן

ביום חמישי, ב' חוה"מ סוכות, 23.9.2021, ערכנו מפגש מסורתי של יוצאי הקרפטים ביער בן שמן. מזג האוויר האיר לנו פנים והאווירה הייתה חגיגית ולבבית. נעים היה להיפגש בטבע לאחר תקופה ארוכה - והכל היה בהתאם להוראות הבטיחות. אנו תקווה שבעוד שנה נוכל לחזור למתכונת המלאה, הכוללת הפעלה לילדים.

2. הספר: "החיפוש אחר האמת: השואה בהונגריה ובאוסטריה – עובדות ושקרים" / קורצ'ין טובה

הספר משלב בצורה מרתקת עובדות היסטוריות תוך מעקב אחרי משפחה אחת, ומתבסס על מחקר מעמיק ומקיף בארכיונים נסתרים ופגישות עם בני משפחה של פושעי המלחמה, ועם שכניהם של הקורבנות. הספר מפנה מבט לתרומתה של הכנסיה הנוצרית לשינאה לאחר, העלאת מיתוסים שקריים וחשיבותה המרכזית של התעמולה אשר הפכה בני אדם מן הישוב למבצעי מעשה הרצח המתוכנן הגדול ביותר שידעה האנושות. זהו ספר היסטורי אשר איננו מכוון להיסטוריונים בלבד.

להלן ביקורת על הספר מאת דב הלברטל [פובליציסט ומשפטן חרדי ישראלי. מחבר סדרת הספרים "ערך החיים בהלכה"].

"קראתי את ספרך מכריכה לכריכה, וקשה היה לי לעוזבו. הוא כתוב בצורה זורמת ומרתקת. למדתי ממנו הרבה מאוד, ואני שותף לכל ההרהורים והשאלות שעלו במהלך הספר. אין כמו כתיבה על אנשים מסוימים ולא על ששה מיליונים, כי כך אתה מרגיש ומלווה את דרכם הבלתי נתפסת. את מעבירה את זה באופן נפלא, ובתוך כל זה, עם המון אינפורמציה על האירועים עצמם, ועל תהליכים היסטוריים. עד כדי כך התרשמתי מהספר, מהבהירות ומאופן הכתיבה, שהייתי חושב שהיה מקום להכניס אותו למערכת החינוך, יחד עם ספר כמו "הזהו אדם" של פרימו לוי. תרומת ספרך לתודעת השואה יכולה להיות עצומה, כי הוא ספר לא מלא, לא מוצף בנתונים ובהכללות (ראויות

כשלעצמן במחקר), אלא מתאר באופן עוצמתי ורגיש את קורות השואה, התחושות, ההתפתחות של התהליכים, דן בשאלות עקרוניות למה יהודים לא עזבו, איך אנשים תרבותיים מגיעים לרשע כזה, וההתנכרות המדהימה של כולם לאחר השואה. זה אולי החלק הכי מדאיג בספרך, שממנו עולה ששואה יכולה לקרות שוב, כי היהודים לא נספרים ולא נחשבים גם לאחר השואה.
ספרך העצים אצלי מאוד את עניין השואה. אני מתכון להמליץ בכל פה לאחרים. אני גם מבין את גודל השקעתך בכתיבה, הן במובן הטכני והן במובן הרגשי. אני מודה לך מאוד על ספר יוצא מן הכלל."

3. <u>מחתרת תנועות הנוער הציוניות</u>

<u>ד"ר לאיוש (אליעזר) פודור Fodor Lajos Eliezer</u>

נולד ב־1883 בברגסאס; (Beregszász), נספה ב-1944.
חבר "חוג גורדון" [שעסק בפעילות חברתית וציונית] ו"השומר הצעיר".
היה עורך דין במקצועו, ידיד ונאמן של תנועת "'השומר הצעיר" החל משנות השלושים. שימש כיועץ משפטי לתנועה וייצג אותה בקונגרסים ציוניים ובאירועים רבים אחרים. ממייסדי "חוג בורוכוב" [חוג של צעירים יהודים עד גיל 30-35, קשור רעיונית ל'השומר הצעיר'. החוג היה קיים רק בהונגריה. נוסד רשמית אחרי מלחמת העולם השנייה והחליף את 'חוג גורדון']. אחרי כניסת הגרמנים להונגריה ב-19.3.1939 נעצר ונכלא בקישטארצ'ה (Kistarcsára).
המאמצים לשחררו עלו בתוהו. הידיעה האחרונה אודותיו הייתה שהועלה לרכבת לאושוויץ בשארוואר (Sárvár). מאושוויץ הוא לא שב.
ילדיו, אלאדאר ואווה עלו לארץ. <u>האם מי מכם מכיר את המשפחה???</u>

4. <u>ילידי 1946 בארץ ובזאקרפטיה</u>

כשתמה מלחמת העולם ה-2 ניסו בני הדור הראשון, השורדים, לבנות מחדש את המשפחות שנכחדו. הילדים הראשונים נולדו, בעיקר מראשית 1946 – בזאקרפטיה, בארץ, בתפוצות, בקפריסין, ובמחנות המעבר והעקורים באירופה.
אנו מנסים ליצור רשימה של אותם ילדים בכורים ונשמח אם תשתפו אותנו במידע.
הנכם מוזמנים להעביר את המידע (שם מלא, תאריך ומקום לידה, מידע שתרצו להוסיף)
לרותי פיקסלר ruthfixler@walla.co.il

5. <u>הודעות שוטפות</u>

א. <u>עדכון דפי הקשר</u>: נודה לכל אחד מכם על עדכון המידע האישי (כתובת, מספר טלפון, כתובת דוא"ל) למתנדבים: יוסי קוטונה 050-9922217 רותי פיקסלר 050-5643299
ב. אנו מציינים בכל שנה בטקס האזכרה השנתי ב"יד ושם" את שמם של <u>ניצולי השואה, אשר נפטרו בשנה האחרונה.</u> את המידע מרכזת רותי פיקסלר 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il
ג. <u>אתר הארגון פתוח לשירותכם</u>: carpati.org.il. אתר הארגון פתח לשונית בשפה האנגלית, ואנו מתחילים למלא אותו בתוכן, כך שהוא יהיה זמין וקריא גם לחברינו שבתפוצות. יש להיכנס ללשונית זו דרך כתובת האתר: http://carpati.org.il/ או דרך http://www.en.carpati.org.il
אנא ידעו את בני המשפחה והחברים המתגוררים בחו"ל על אפשרות זו.

6. <u>משלנו: רוני גלבוע</u>

את רוני גלבוע ראיתי לפני מספר שנים בתוכנית טלוויזיה והתרשמתי מהאיש המיוחד הזה, שלקה בפרקינסון והמציא שיטה להתמודדות עם המחלה. גם בעיתון "ישראל היום" הייתה כתבה בנושא – אך לא ידעתי על קשר לקרפטורוס...

במסגרת שיטוטיי ברשת הגעתי לאתר "יזכור – בית הלל" לקראת יום השואה תשע"ט (2019) ושם היה כתוב שאביו של רוני, שמואל גולדברגר ז"ל, היה יליד רקוביץ. זכרתי את השם רקוביץ כאחד היישובים בזאקרפטיה ובחיפוש מהיר מצאתי שהיישוב ממוקם, אכן, במחוז וינוגרדוב (Velykyi Rakovets, בהונגרית Nagyrakoc); נהר הבורז'בה (Borzava) עובר כ-2 ק"מ מרקוביץ.

טרם מלחמת העולם השנייה התגוררו במקום כ-100 משפחות יהודיות, שמנו כ- 1000 איש. כל יהודי רקוביץ גורשו בערב פסח שני תש"ד (15.4.1944). המשפחות רוכזו בבית הכנסת במקום, הובלו למונקץ', דרך בילקה ואירשווה, 5 ימים אחרי פסח שני (20.4.1944). במונקץ' נשארו בעבודות כפיה בבית החרושת ללבנים כחודש ימים - ומשם הובלו ברכבת לאושוויץ.

מספר צעירים (ביניהם שמואל, אבא של רוני) נשלחו לרומניה לעבודות כפיה של מכונת המלחמה הגרמנית. מהמחנות שרדו כ- 20 איש, שחזרו לרקוביץ בתום המלחמה כדי לברר מה עלה בגורל יקיריהם.

נכון לשנת 1997 נהרסו כל בתי היהודים, פרט לשניים: בית המשפחה ובית בכור האחים, אליקים-צבי (גצל-הרש) - כיום בית הדואר; אלו היו מבתיה היפים ביותר של רקוביץ.

שמואל גולדברגר היה אחד מ-10 ילדים, מהם שרדו שלושה בתום המלחמה.

רוני הוא בנו של שמואל ולאה, לבית בראונר; יש לו עוד שני אחים: שלום וחיים.

בתמונה הקטנה: שמואל גולדברגר עם אחיו הצעיר, חיים

דף זיכרון ליום השואה
משפחת גולדברגר- גלבוע

סיפורו של שמואל גולדברגר כפי שסופר לבנו רוני גלבוע:

נולדתי בשנת 1923 בכפר רקוביץ שהיה אז בתחום צ'כוסלובקיה. בכפר חיו כאלף יהודים. לאבי, שלום, היה בית מרזח והוא היה מעשירי המקום. אחי הבכור, צבי, היה עד תחילת המלחמה ראש המועצה, והתגורר בבית הגדול ביותר בעיירה. עם תחילת המלחמה נתנו הגרמנים את האזור לבעלי בריתם ההונגרים. גם לאחר השתלטות ההונגרים משתפי הפעולה על האזור המשיכה המשפחה פחות או יותר בסדר חייה הקודם. ב 19 במרץ 1944 השתלטו הגרמנים על הונגריה. בפסח נכנסו הנאצים לכפר. הם ריכזו את כל היהודים בבית הכנסת. את הכשירים שלחו לעבודת פרך בכפיה במחנות הגרמניים. אני נשלחתי לעבוד בסלילת מסילות ברזל בתנאים גרועים מעבדות.

שאר בני משפחתי, יחד עם קהילתם רוכזו בעיר המחוז. לאחר כחודש הועלו על רכבות בתואנה כי הם מיועדים לעבוד במשקים חקלאיים שבעליהם גויסו למלחמה. כולם עלו לרכבות ללא הגה וללא התנגדות. משפחתי הוסעה בקרונות להובלת בקר בתנאי צפיפות, צמא ורעב בלתי אנושיים עד לאושוויץ. שם נשלחו אימי ציפורה, אחיי, אחיותי, בני זוגם וילדיהם כולם כולם למשרפות בתנועת מקלו של מנגלה. אחי הבכור צבי נשלח לעבוד בקרמטוריום ונפל באוקטובר 1944, כשהיה ממובילי מרד הזונדר קומנדו במשרפות. אחי הצעיר בן ה 15, חיים, נשלך לעבודות כפייה מחוץ למחנה ולא שרד.

אני שרדתי את עבודות הכפייה על פסי הרכבת בשלג וברעב. שרדתי מסעות מוות והוצאות להורג. בתום המלחמה עליתי לארץ על אוניית המעפילים תאודור הרצל ולאחר קרב בו נפלו שלושה מהמעפילים נכלאתי במחנה עתלית."

בקיץ 2008 נסע אבי עם משפחתו לאושוויץ. שם אל מול דלת קרמטוריום 3 שפוצץ ע"י דודי עמד אבי ובקול רועד קרא קדיש על כל בני משפחתו.

לזכר בני משפחת גולדברגר שניספו בשואה:

גולדברגר שלום, גולדברגר ציפורה, גולדברגר צבי ומשפחתו, גולדברגר רבקה ומשפחתה, גולדברגר מנחם ומשפחתו, גולדברגר יוסף גולדברגר בלה, גולדברגר חיים

מכאן הייתה הדרך פשוטה לאתר את רוני בבית הלל, מושב באצבע הגליל (קרוב לקריית שמונה) וסיפורו מעורר ההשראה ראוי להישמע.

רוני גלבוע, יליד ירושלים, 1956. הוא למד בבית הספר היסודי "לוריא" ולאחר מכן במגמה פיזיקלית בתיכון "ליד"ה" [ליד האוניברסיטה העברית].

מתוך כתבה על רוני גלבוע ב"ישראל היום" מאת יואב פרידמן (18.9.2018):

"ביולי 1974, אחרי מלחמת יום הכיפורים, הוא הצליח להגשים את חלומו והתקבל לקורס טיס של חיל האוויר. הוא השלים את השלבים הראשונים של הקורס בהצלחה ואז התבשר, עם קבוצה של טייסים נוספים, שאת המשך הקורס ישלים בחיל האוויר האמריקני, במגמת מסוקי קרב. הוא היה שותף לשורה של תוכניות ומבצעים סודיים מעבר לקווי האויב, וברזומה שלו חברות היי־טק מצליחות ופטנטים על שמו. הוא היה מייסד שותף ובכיר בחברת היי־טק מצליחה בשם OTI. החברה, שאותה הקים ב־1990 עם חברים, יצרה כרטיסים חכמים ואף רשמה פטנט ייחודי (נוסף על שמונה פטנטים אחרים שרשומים על שמו), שפיתחה, ומאוחר יותר יושם בדרכונים ביומטריים ברחבי העולם, בחצי מתעודות הזהות החכמות שהנפיקה סין וגם בכרטיסי המעבר של הפלשתינים. החברה הונפקה תחילה בבורסה בפרנקפורט ונסחרה בשווי של מאות מיליוני יורו, וכמה שנים לאחר מכן עברה להיסחר בנאסד"ק. ב־1992 קמה גם חברת הבת "איזי פארק", שייצרה והפעילה את הכרטיסים האלקטרוניים לתשלום על חניה שהיו פופולריים מאוד בארץ בעידן טרום האפליקציות.

לאחר השירות הסדיר, המשיך גלבוע לטוס במילואים עוד 3 שנים. הוא השתתף גם במלחמת לבנון הראשונה, שם נאלץ לא פעם לחלץ פצועים ולהיחשף למראות קשים."

בשנת 2008 נסע רוני עם אביו ומשפחתו לאושוויץ, וכתוב בעדות: "אחי הבכור, צבי, נשלח לעבוד בקרמטוריום ונפל באוקטובר 1944, כשהיה ממובילי מרד הזונדר קומנדו במשרפות... שם, אל מול קרמטוריום 3, שפוצץ על ידי דודי, עמד אבי ובקול רועד קרא 'קדיש' על כל בני משפחתו".

בשנת 2007 החלו סימני רעידות בידו וב-2009 אובחן סופית כמי שלקה במחלת הפרקינסון. במקום להישבר הוא פיתח אמצעי להתמודדות איתה. "מה שהכי מרשים בחייו של רוני גלבוע זה האופן שבו הוא מתגבר על מחלתו, כשהמוטו שלו הוא: **"קחו את עצמכם בידיים - גם אם הן רועדות..."** זה האופי שלי, אני לא נכנס לדיכאון. אסרתי על עצמי לומר 'איזה באסה' או 'איך זה קרה לי'. זה מה שיש ועם זה צריך לנצח, כמו שאומרים. מבחינתי אם יש בעיה, צריך לחפש פתרון. **אני לא מסכן ולא קורבן, זו לא השפה שלי".**

"מיד לאחר שגילה שהוא חולה, החל רוני בעבודת תחקיר עצמאית על הפרקינסון. "שואלים אותי מה אני עושה, ואני עונה 'חוקר מוח'", הוא מספר, "אני לא עובד בבית חולים ולא באוניברסיטה, אין לי מעבדות, אבל אני עושה בדיקות, ניסויים משלי, ואני בוחן את התוצאות.... הוא עושה כל מה שאפשר כדי להמשיך לנוע, ובעיקר לנסות להישאר זקוף, יציב. הוא משתמש בתרגילים שונים כדי למנוע מהגוף להתכופף לתנוחה השפופה, המוכרת, של חולי הפרקינסון. לצורך כך הוא מאמן את הגוף באמצעות מצבים, שבהם הוא פועל באופן אינסטינקטיבי. כך, למשל, הוא עומד בכוונה על קצה מדרגה, ואז כדי לא ליפול הגוף "אוטומטית" מתיישר אחורנית. הוא גם משתדל ללכת על

משטחים לא חלקים כדי לגרום לגוף לשמור על שיווי משקל. כשהוא יוצא לטייל עם הכלב, הוא בוחר בשדות לא חרושים, או שהוא קופץ מאבן גדולה אחת לאחרת. רק לא מדרכה, רק לא מישור - צריך לאתגר את השרירים ואת היציבה... בהליכה אני מתקשה אבל בריצה לא. אז אם אני נתקע במקום אני מנסה להעביר את התנועה למקום אחר במוח - ושם היא תשתחרר. אני מניח שזה קשור למוח הקדום שלנו ולמוח המתקדם...

במאבק האינסופי שלו במחלה, גלבוע מגיע למסקנה ש"תנועה בונה תנועה". הוא בוחר בספורט כדי לגרום לגוף שלו לזוז יותר - ובכך גם מאפשר לו גם תנועות אחרות, יומיומיות... "הייתה לי תקופה של טיס, הייתה תקופה של קריירה בהייטק, ועכשיו אני בתקופה של ספורט", הוא מגדיר בשלווה את אורח חייו הנוכחי. זו בעצם העבודה שלי היום - לשמור על הבריאות, הוא מסביר.

רוני נשוי לאורה ולהם 4 ילדים. "הוא ואשתו אורה לא מפסיקים לתרום לקהילה בבית הלל ובגליל העליון. בימי ראשון הם מארגנים את ההקרנה של "מועדון הסרט הטוב" במושב, ביום שני הוא נמצא בישיבת ועד, בימי שלישי ושישי אורה מתנדבת ב"יד שרה" וברביעי ובשישי היא מפעילה את

הספרייה המקומית. הוא עצמו מבלה זמן רב בארגון אירועי ספורט, ולאחרונה עסק בהסבת מחסן נטוש במושב למגרש סקווש. מעבר לכך הם לא מפסיקים לתרום ממרצם ומהונם לפעילויות חברתיות נוספות.

בדצמבר 2012 נפטרה אמי, ושבעה חודשים אחר כך נפטר אבי - שניהם בשיבה טובה. בערוב ימיהם שכרנו להם בית ממש מעבר לכביש והם חיו פה כעשרה חודשים. באותה תקופה ראיתי את מה שכולם יודעים, אבל זה הפך עבורי מאוד מוחשי: בלכתם, הם לא לקחו איתם דבר. אתה יכול לצבור הון בחייך, אבל כשתלך לעולמך הקופה בבנק ממילא תעבור הלאה. לכן אורה ואני קיבלנו החלטה, שאנחנו משתמשים במה שיש לנו לטובת המשפחה המורחבת ולטובת הקהילה שלנו - והאמת היא שזה חוזר בגדול. כמעט כל פעילות שאנחנו מארגנים מאומצת על ידי הקהילה, תופסת תאוצה ומתפתחת. אנשים תורמים לטובת הפעילויות וזה מאוד מרגש לגלות שלעשות טוב זה פשוט דבר מידבק... רוני מעיד על עצמו כי מלבד הפניית המשאבים למשפחה ולקהילה, הוא עבר גם שינוי

פנימי. 'בעבר הייתי איש טכנולוגי. עיקר הפעילות שלי היה בפיתוח מוצרים ובמחשבים, והייתה לי מעט מאוד פעילות חברתית. ברגע שפרשתי מהעבודה, לא רק שהתחלתי להשקיע בדברים אחרים, אני גם מסתכל אחרת על אנשים, קל לי יותר לדבר בגובה העיניים, לחשוב מה מרגישים אחרים. נקודת ההתייחסות שלי השתנתה לגמרי, הפכתי להיות יותר רגיש ויותר מודע. יש אנשים שבמשך 20 שנה לא החלפתי איתם מילה ואילו היום אנחנו נפגשים ומשוחחים".

"מדי פעם אני גם מקבל טלפונים מאנשים, שהמחלה התגלתה אצלם, והרופאים ממליצים להם לשוחח איתי. הם באים לכאן ומשחקים איתי פינג פונג, חלקם לא נגעו במטקה 20 או 30 שנה והם נדלקים על זה. לא מזמן בא לכאן מישהו שהיה בדיכאון מוחלט מהמחלה. הוא התחיל לשחק איתי ובהגשות הראשונות הכדורים עפו לו לכל הרוחות. עם הזמן הוא הסתדר ויצא מהדיכאון. חייבים להילחם בזה, כי אחרי ששוקעים בדיכאון כבר אי אפשר לדעת איזה תסמין מופיע כתוצאה ממה"

את סיפורו של רוני גלבוע: "סיפורו של האחד" ניתן לראות בקישור הבא ב-you tube מה-17.11.2019
https://www.youtube.com/watch?v=m5Ems8Gdm14

קישור ל-you tube של רובי המרשלג 11.4.2018:
https://www.youtube.com/watch?v=U80cping9Bc

כתבתו של רובי המרשלג 18.9.2018: https://www.parkinson.org.il/wp-content/uploads/2018/12/%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%99-%D7%92%D7%9C%D7%91%D7%95%D7%A2-%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%94-%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%94%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%91%D7%99%D7%93-%D7%97%D7%96%D7%A7%D7%94-compressed.pdf

קישור לכתבה על רוני גלבוע 17.9.2018 ב"ישראל היום" מאת יואב פרידמן
https://www.israelhayom.co.il/article/587325

שלט העיירה וליקי רקוביץ (Беликий Ракобце)

1940: בית גולדברגר ברקוביץ הגדולה

1998: בית גולדברגר ברקוביץ הגדולה
טיול משפחתי – שמואל עומד בחזית בית ילדותו

בהזדמנות זו עוד דמות מעניינת: בן דוד של רוני הוא **חנן גודר (גולדברגר)**, שהיה שגריר ישראל בנפאל במהלך 2011 עד 2014. הוא הנפיק בול משותף לישראל ולנפאל.
הוא אחראי לעובדה שיש עכשיו אבן של ים המלח בפסגת האוורסט במסגרת חילופי אבנים בין האוורסט לים המלח.
הוא יצר בשיתוף קק"ל שביל של טרק בנפאל בעזרת מתנדבים ישראלים.
כתבה שפורסמה ב- Ynet 08.12.2013:
"בשנת 1984 הצטרף חנן גודר, אז בשנות ה-20 לחייו, לאחד מחוגי הסיור של קק"ל והחל להדריך טיולים ברחבי הארץ. ברבות השנים הצטרף למשרד החוץ וכיום הוא מכהן שגריר ישראל בנפאל. אך הטבע לעולם לא נשכח מלבו - מטבע עבודתו הוא נפגש עם מטיילים ישראלים רבים המביאים עמם את סיפורי הטיולים, אך גם חדוות הסיורים, הנטועה בו מאז ומתמיד והמשותפת לכל המשפחה, הביאו אותו לרעיון של שביל ישראל בנפאל.

השגריר גודר ובולי ישראל

"קטמנדו היא מטרופוליטן ענק של 4 מיליון אנשים. באחד מסופי השבוע יצאתי עם המשפחה לאחת מפסגות ההרים הקרובה לעיר, מרחק של כחצי שעה ממנה", מספר גודר. "הגענו ליער, שמעבר לעובדה שהוא נמצא באזור גבוה, הוא גם יפהפה ומקסים. מאד נהנינו מחוויית הטיול שם. בשלב מסוים ראיתי כמה פועלים מסתתים אבנים והחלטתי להצטרף אליהם ולסתת יחד. בשלב מסוים שאלתי מה הם עושים והם סיפרו לי שהם מכשירים שביל הליכה למטיילים".

באותו רגע צץ במוחו של גודר רעיון - להכשיר שביל טיול דרך נוף בנפאל שייקרא "שביל ישראל בנפאל". הוא יצר קשר עם אנשי השמורה הנחשבת לחלק מפארק לאומי, והעלה את הרעיון, ובמקביל פנה לקק"ל עם הרעיון וביקש עזרה מקצועית. "כך", הוא אומר, "בין ההרים המקסימים והטבע המשתולל של נפאל, לבין הידע העצום שיש לקק"ל, נוכל להרים פרויקט מיוחד מבינו, שיתוף לשני העמים".